

2025-10-19

# Högskoleprovet

## Provpass 3

- Du måste fylla i dina svar i svarshäftet **innan** provtiden är slut.
- Följ instruktionerna i svarshäftet.
- Du får använda provhäftet som kladdpapper.
- Fyll alltid i ett svar för varje uppgift. Du får inte minuspoäng om du svarar fel.
- På nästa sida börjar provet, som innehåller 40 uppgifter.
- Provtiden är **55 minuter**.

## Verbal del

Detta provhäfte består av fyra olika delprov. Dessa är ORD (ordförståelse), LÄS (svensk läsförståelse), MEK (meningskomplettering) och ELF (engelsk läsförståelse). Anvisningar och exempeluppgifter finner du i ett separat häfte.

| Prov | Antal uppgifter | Uppgiftsnummer | Rekommenderad provtid |
|------|-----------------|----------------|-----------------------|
| ORD  | 10              | 1–10           | 3 minuter             |
| LÄS  | 10              | 11–20          | 22 minuter            |
| MEK  | 10              | 21–30          | 8 minuter             |
| ELF  | 10              | 31–40          | 22 minuter            |

**Börja inte med provet förrän provledaren säger till.**

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

**1. lägga band på sig**

- A ändra sig
- B behärska sig
- C koncentrera sig
- D bestämma sig
- E förbättra sig

**2. offert**

- A faktura
- B affärsplan
- C beställning
- D kostnadsförslag
- E orderbekräftelse

**3. proportionerlig**

- A relativt stor
- B felfri
- C noga genomtänkt
- D neutral
- E väl avpassad

**4. hektar**

- A ytmått
- B viktenhet
- C tyngdpunkt
- D längdmått
- E volymenhet

**5. sedermera**

- A på en gång
- B då och då
- C när som helst
- D så småningom
- E för länge sedan

**6. attribut**

- A villkor
- B innehåll
- C begåvning
- D utfyllnad
- E kännetecken

**7. snarstucken**

- A svårfångad
- B oansvarig
- C lättstött
- D oförsiktig
- E snabbtänkt

**8. maskopi**

- A hemligt samförstånd
- B oväntat bakslag
- C pinsamt misslyckande
- D falsk identitet
- E underjordisk rörelse

**9. perforera**

- A snygga till
- B visa upp
- C sätta fast
- D vika ihop
- E göra hål i

**10. eterisk**

- A giftig
- B flyktig
- C explosiv
- D frätande
- E trögflytande

## Ett blommit förflutet

Det traditionella sättet att komma underfund med hur vegetationen såg ut för länge sedan är att studera pollen-korn som bevarats i torv eller sjösediment. Men pollen-analys har en stor nackdel. Proven domineras ofta av vindpollinerade arter med riklig pollenproduktion (fram-för allt gräs, halvgräs och tågväxter), och man riskerar därmed att kraftigt underskatta förekomsten av insekts-pollinerade arter med låg pollenproduktion.

På senare år har en ny teknik för att analysera forntidens flora och fauna seglat upp. Genom att analysera gammalt dna istället för gammalt pollen kan vi få en säk-rare bild av dåtidens växt- och djurvärld. I Arktis eviga tjäle kan man hitta mycket gamla växtdelar, fossiliserad avföring och annat material som är tillräckligt välbevarat för att den genetiska informationen ska kunna avläsas.

Forskarna bakom en studie som nyligen publicerats i *Nature* samlade in sedimentprover från 21 platser runt-om i Arktis. Genom att först datera proverna med kol-14-metoden och sedan extrahera deras dna-innehåll kunde forskarna måla upp en tydlig bild av hur vegetationen på den arktiska tundran förändrats de senaste 50 000 åren.

Det visade sig att artdiversiteten på Arktis tundra var betydligt större före den senaste istidens maximum, för omkring 13 000–23 000 år sedan, än den är idag. Under

lång tid dominerades växtligheten av blommande örter. Forskarna analyserade dessutom dna från mag- och tarminnehåll de hittat från mammut, ullhårig noshör-ning, bison och häst, och kunde visa att dessa djur före-drog att äta proteinrika blommande örter framför gräs.

Kanske skapade den utdöda megafaunan genom sitt bete och tramp förutsättningar för en miljö där många olika växter kunde forma artrika ekosystem, liknande de som idag bara återfinns i traditionellt hävdade ängar och betesmarker.

Men något hände. Redan under den senaste istidens maximum började mångfalden på den arktiska tundran minska. Och för 10 000 år sedan förändrades situationen radikalt. De blommande ängarna ersattes av den fukti-gare tundra – dominerad av gräs, starr och ris – som vi är vana vid idag.

Så vad var det som hände? I och med att temperaturen steg och inlandsisarna började smälta förändrades mil-jön. Det nya klimatet gynnade gräs mer än örter. Gräset var mer svårsmält och mindre näringsrikt. Därmed mins-kade också djuren i antal. Och till slut bröts den avgö-rande interaktionen mellan ängarna och den betande megafaunan, och de stora djuren försvann.

PER TORÄNG

## Uppgifter

**11. Hur har forskarna kommit fram till de beskrivna resultaten om Arktis växtlighet?**

- A Genom att med modern genteknik jämföra gam-malt pollen med nutida.
- B Genom att kombinera åldersbestämning med genetisk information.
- C Genom jämförelser mellan gammalt och nytt dna.
- D Genom nya tekniker för datering av gamla djur-och växtdelar.

**12. I tidigare forskning kring forntida växtlighet gjor-des ibland stora felbedömningar, enligt texten. Vad av följande gjorde resultaten opålitliga?**

- A Osäkerhet i åldersbestämningen.
- B Djurens förändrade betesvanor.
- C Växternas skilda sätt att föröka sig.
- D Misstron mot traditionella pollenanalyser.

# Acetylsalicylsyra

En allmän uppfattning om Aspirin har länge varit att det var Felix Hoffmann på läkemedelsföretaget Bayers farmaceutiska laboratorium som var upphovsman. Uppmanad av sin reumatiske far, som ville slippa biverkningarna från natriumsalicylat, skulle Hoffmann ha syntetiserat substansen. Det finns anledning att ifrågasätta detta påstående. I en artikel från 1949 skriver Arthur Eichengrün att det var han som instruerade Hoffmann att syntetisera acetylsalicylsyra, med avsikten att hitta ett salicylsyraderivat utan de typiska biverkningarna illamående, tinnitus och irritation av magslemhinnan. Enligt Eichengrün, som var Hoffmanns chef, skulle Hoffmann ha utfört syntetiseringen utan att veta avsikten med substansen. Eichengrün, som var jude, hade också fem år tidigare, när han var fånge i Theresienstadt, skrivit ett brev till Bayer där han gjorde anspråk på den då nästan femtio år gamla upptäckten. Brevet gav dock inget resultat.

Eichengrün var närvarande när farmakologichefen Heinrich Dreser lät utföra testerna. Eichengrün såg att acetylsalicylsyran var överlägsen alla andra substanser och ville starta kliniska studier. Dreser trodde, felaktigt, att substansen var skadlig för hjärtat och motsatte sig kliniska studier. Övertygad om potentialen hos acetylsalicylsyra provade Eichengrün den på sig själv och observerade inga biverkningar. I smyg, och med hjälp av en kollega, genomfördes en mindre klinisk studie. Resultaten var oerhört uppmuntrande, och fler fördelar med preparatet upptäcktes. En tandläkare hade gett preparatet till en febrig patient med tandvärk. Mycket snabbt släppte tandvärken; aldrig tidigare hade en smärtlindrande substans verkat så snabbt. Effekterna bekräftades på fler patienter varefter en rapport tillställdes Bayers ledning. Eichengrün ansvarade för att kliniska studier utfördes vid flera framstående kliniker och det framgår klart i originaldokumenten att han ledde verksamheten.

Eichengrün var en enorm tillgång för Bayer. Han utvecklade ytterligare ett antal läkemedel men även cellulosaaacetat och konstsilke. Han lämnade emellertid Bayer år 1908 för att starta ett eget kemiföretag i Berlin. Det var först 1934, ett år efter att Adolf Hitler kommit till makten, som historien reviderades till Hoffmanns fördel. Det var naturligtvis omöjligt för en jude att påtala att han blivit orättvist behandlad; att hålla en låg profil blev en överlevnadsstrategi. Hans företag blev "övertaget" av andra ägare år 1938, men tack vare att han var gift med en "arisk" kvinna kunde han undgå att bli fängslad ända till 1944. Då, vid 78 års ålder, blev han internerad 14 månader i Theresienstadt. Eichengrün dog i Berlin den 23 december 1949, samma månad som artikeln där han

redogjorde för upptäckten av acetylsalicylsyra publicerades. Vad han aldrig fick veta var att det skulle dröja ytterligare ett halvt århundrade innan han fick sitt rättmätiga erkännande. Det publiceras faktiskt än idag böcker och artiklar där Hoffmann förbehållslöst anges som upptäckare.

Enzymet cyklooxygenas (COX) styr syntesen av prostaglandiner, och acetylsalicylsyra verkar genom att blockera detta enzym. Denna upptäckt gjordes av den brittiske farmakologen John Vane. De svenska forskarna Sune Bergström och Bengt Samuelsson kunde senare visa hur prostaglandinernas struktur såg ut. De tre belönades 1982 med Nobelpriset i fysiologi eller medicin för sina upptäckter. Prostaglandiner är en grupp hormoner som produceras lokalt i kroppen och har kort halveringstid. De har flera funktioner i kroppen, bland annat överföring av smärtinformation till hjärnan, reglering av kroppstemperatur och styrning av inflammatoriska processer. Genom att acetylsalicylsyra hindrar bildandet av prostaglandiner dämpas smärta, feber och inflammatoriska tillstånd.

Acetylsalicylsyra användes flitigt som febernedsättare under spanska sjukan som härjade i Europa 1918–1919. Febern berodde i detta fall på förhöjda nivåer av prostaglandinet PGE2 i hjärnan. På femtiotalet var acetylsalicylsyra den mest använda smärtlindrande, och tack vare den utbredda användningen kunde så småningom en annan egenskap hos acetylsalicylsyra upptäckas. Små mängder motverkar blodets koagulation och detta innebär minskad risk för hjärtinfarkt och stroke. Effekten i detta fall beror på att COX blockeras och bildningen av prostaglandinet tromboxan avstannar. Tromboxan binder blodplättarna till varandra med blodkoagulation som följd. Detta är livsviktigt vid en yttre skada på ett blodkärl, men en felaktig blodkoagulation i blodkärlen får förstås ödesdigra konsekvenser. Acetylsalicylsyra används numera som förebyggande behandling för att förhindra hjärtinfarkt och stroke. För personer med diagnostiserade hjärtsjukdomar minskar risken för hjärtinfarkt och stroke till en femtedel. Friska människor kan ordineras en låg dos som förebyggande behandling. Det senare anses dock diskutabelt, dels för att nyttan är relativt liten, dels för att biverkningarna i form av retad magslemhinna riskerar att bli kroniska vid långvarig behandling. Även om det tidigare sagts att acetylsalicylsyra inte retar magslemhinnan på samma sätt som salicylsyra, kan känsliga personer få symptom. Likaså kan långvarig behandling ge upphov till retning.

Efterfrågan på acetylsalicylsyra sjönk efterhand som nya preparat infördes. Paracetamol introducerades 1956

och följdes av ibuprofen 1969. Dessa preparat var i vissa fall bättre än acetylsalicylsyra, men den huvudsakliga fördelen låg i att de inte retade magslemhinnan. Efter att acetylsalicylsyrans antikoagulationsegenskaper upptäckts ökade åter användningen av preparatet. Mer än hundra år efter dess upptäckt är acetylsalicylsyra fortfarande ett värdefullt och efterfrågat läkemedel.

Acetylsalicylsyra är idag världens mest använda läkemedel med över hundra miljoner användare och en årsproduktion på 40 000 ton. Tillverkningen sker genom att salicylsyra behandlas med ättiksyraanhydrid. Tillkomsten av Aspirin är ett typiskt exempel på hur en natur-

produkt med medicinska egenskaper, i detta fall från *salix*-arter, förädlas till ett effektivt läkemedel. I många fall har ursprungssubstansen nackdelar i form av biverkningar och kanske även svag effekt. Genom att modifiera molekyler som naturen försett oss med kan vi framställa effektiva läkemedel. Salicinet i *salix* har en väldigt bitter smak, i klass med kinin, och salicylsyra har som tidigare nämnts en retande effekt på magslemhinnan. Det förädlade läkemedlet, acetylsalicylsyra, har dessa negativa egenskaper i betydligt mindre utsträckning. Vägen från örtavkok till läkemedel har i detta fall varit väldigt kort.

JOHAN WENNERBERG

## Uppgifter

**13. Vad bidrog de nämnda Nobelpristagarnas upptäckter till, enligt texten?**

- A Att förklara acetylsalicylsyrans effekter.
- B Att klargöra hur hormoner och enzymer produceras i kroppen.
- C Att hjärtpatienter kunde behandlas mer framgångsrikt.
- D Att medicinska alternativ till acetylsalicylsyra kunde utvecklas.

**14. Tar textförfattaren ställning i frågan om vem som upptäckte acetylsalicylsyra, och vilken är i så fall hans uppfattning?**

- A Ja, han anser att det var Eichengrün som gjorde upptäckten.
- B Ja, han anser att Hoffmann är den egentlige upphovsmannen.
- C Ja, han anser att både Eichengrün och Hoffmann hade del i upptäckten och därför bör dela äran.
- D Nej, han anser att omständigheterna är oklara och tar därför inte ställning i frågan.

**15. Vad av följande beskriver bäst hur acetylsalicylsyran fungerar?**

- A Den förbättrar blodets koagulationsförmåga.
- B Den hindrar ett enzym från att verka.
- C Den bryter ner specifika hormoner.
- D Den stimulerar en hormonell process.

**16. Under en period kom acetylsalicylsyra att ersättas av andra preparat. Vad var det som fick efterfrågan att öka igen, enligt texten?**

- A Att de andra preparaten uppfattades som onaturliga.
- B Att acetylsalicylsyra visade sig kunna användas vid behandling av hjärtpatienter.
- C Att man upptäckte acetylsalicylsyrans förmåga att stoppa blödningar.
- D Att de andra preparaten visade sig orsaka magproblem hos patienterna.

# Falska minnen och hjärterop

## SÄKERHETSLINA

”Minnet, vårt minne är en förunderlig sak – nyckfullt, opålitligt, skämtsamt, illfundigt, pinsamt, försvagande, tröstande men framför allt oundgängligt.”

I flickskolan läste vi *Flickan i frack* och när jag gick i Karolinska läroverket, där Hjalmar Bergman hade gått ett drygt halvsekel tidigare, läste jag för första gången *Clownen Jac*. När jag hade kommit till det sista ordet ”frånfälla” minns jag att jag genast började läsa om boken från början igen.

Minnet av akrobaterna Mac och Jac Tracbac har påverkat hela mitt liv. Så ofta någon har velat lyssna har jag berättat om den gastkramande händelsen den där kvällen när Jac blev Clown Skräck. Så här berättade jag den senast för min yngsta dotter:

Jac och Mac var två akrobatclowner som uppträdde på cirkus och jag tror till och med att de kallade sig tvillingbröder fast de inte alls var släkt. Mac var den skickligare och djärvare i trapetsen och Jac var den som lockade skrattsalvor från publiken med sina misslyckade försök att göra likadant.

Så en kväll när Mac som vanligt djärvt kastade sig mellan två trapetser tappade han taget och föll handlöst till marken och blev liggande livlös i sågspånet. Publiken skrek av skräck och rörde sig oroligt hit och dit när några av cirkusens män rusade in och bar ut Mac. Jac gick fram till gropen i sågspånet och slog ut med händerna i en förtvivlad gest. Då rusade cirkusdirektören fram till honom och frågade skämtsamt vad han letade efter samtidigt som han viskade i Jacs öra:

– Slå volter! Gör vad du vill! Skratta! Skrik! Men gör något så att publiken får skratta.

Och den stackars Jac som väl trodde att det inte var så farligt med hans kamrat började slå volter och hoppa jämfota och skrika och yla och kasta sig mellan trapetserna på dödshöjd. Numret blev en succé och föreställningen var räddad.

Men efteråt fick Jac veta att hans vän var död. Han hade legat död där ute i kulisserna medan Jac skrattade och roade publiken i manegen.

Rädslan hade givit honom en adrenalinchock som gjorde att han överträffade sig själv i lustigheter. Så blev han Clown Skräck och för att kunna uppträda och göra sitt bästa måste han bli skrämmd av något. Hans berömda clownskrik kom ur den djupaste skräck.

Så minns jag Clown Skräck, utan skuld. Stackars Jac, ett sådant tragiskt människoöde.

Ända tills den dag då min dotter kommer springande med *Clownen Jac* och ropar:

– Du har berättat fel. Du har glömt det viktigaste.

Med stigande förvåning läser jag om hur Jac och Mac blir alltmer oense om Macs djärvaste nummer där han slår volter mellan trapetserna. Jac försöker tvinga honom att använda säkerhetslina därför att han är rädd att Mac ska falla. Mac vägrar gå med på någon säkerhetslina och fortsätter att arbeta utan lina även på hög höjd.

Men Jac står inte ut med att se kamraten oförväget leka med döden. Eller står han inte ut med sin egen rädsla? Eller är han helt enkelt avundsjuk på den andres mod och djärvhet?

Han konstruerar själv en säkerhetslina med en kraftig stålfjäder som svikt. Sedan kräver han att Mac ska använda den. Till slut går han till polismästaren i staden där de ska uppträda och talar om hur farligt numret är och kräver att polismästaren ska beordra Mac att använda linan.

Och så tvingas Mac att den där kvällen använda Jacs säkerhetslina. Linan tänjs för mycket i luftsprånget, öglar sig kring Macs hals och stryper honom. Några ögonblick dinglar han i luften med knäckt hals tills han faller död ned i sågspånen.

Hur har jag inte själv tillverkat säkerhetslinor till mina barn som strypt dem. Av välvilja har jag gjort det.

Därför att världen där ute är farlig. Därför att jag inte står ut med min oro. Därför att jag inte kan vara med när de kastar sig mellan trapetserna. Jag vet inte ens vilka trapetser det är eller på vilken föreställning. Därför att jag har en skräck i mig som jag inte vet var den kommer ifrån. Därför att jag inte står ut med den.

De skrattar åt mig, men min makt är stor. Kärlekens farliga förklädning. Världen är ond.

Mitt minne var bedrägligt men oundgängligt. Jag hade hela tiden trott att Jac inte kunde rå för det som hände. Att han var i god tro och hade varit idel välvilja och blev ett oskyldigt offer för cirkusdirektörens cynism. Jag hade trott att Jac var utan skuld. Så tröstande.

Vem var han, Jac, egentligen?

Vem var jag som läste om honom den där våren på 50-talet?

Vem ville jag vara? Ett oskyldigt offer. Någon utan skuld.

Minnet är illfundigt.

BIRGITTA LINDQVIST

## HJÄRTATS ROP

Om natten kan jag ofta ligga vaken  
 och längta efter något, som jag minns:  
 en hand, som smeker varm och mjuk och naken,  
 en röst, som mumlar milt: "Min lille prins"...  
 Och någonstans i hjärtat, övergivet  
 en barnröst ropar, som en gång var min.  
 Var är du? Finns du ännu kvar i livet?  
 Jag ville ha en hand att hålla... din!  
 Min hand är ensam, och min mun förseglad  
 av år sen dess, som virvlat snabbt som flarn.  
 Och dörren in till dig är låst och reglad,  
 (bevars, jag är ju vuxen: "stora karln")  
 Och vid dess regel rör jag alltmer sällan,  
 fast hjärtat ville styra handen dit.  
 De gångna årens spöke står emellan!  
 Till dig blir vägen längre, bit för bit...

JOHANNES EDFELT

## Uppgifter

**17. Vad kommer textförfattaren till "Säkerhetslina" fram till efter sin omläsning av *Clownen Jac*?**

- A Att hennes kärlek inte räcker till mot världens ondska.
- B Att hon har tagit på sig skulden för saker som inte var hennes eget fel.
- C Att hon har överdrivit den betydelse som boken har haft för henne.
- D Att hennes felaktiga minne hade uppstått ur hennes behov att skydda sig själv.

**18. Vilken aspekt av minnen fokuseras i "Säkerhetslina" men inte i "Hjärtats rop"?**

- A Frågan hur väl ett minne stämmer överens med verkligheten.
- B Frågan vilket minne som har störst betydelse.
- C Frågan huruvida ett minne bör hållas hemligt eller inte.
- D Frågan hur länge ett minne kan vara oförändrat.

**19. Vad får vi veta om det minne som textjaget i "Hjärtats rop" förhåller sig till?**

- A Det har blivit mindre viktigt med åren.
- B Det förändras av nyare minnen.
- C Det plockas inte fram lika ofta som förr.
- D Det förträngs under dagtid.

**20. "Hjärtats rop" kretsar kring ett minne. Vilket svarsförslag beskriver bäst betydelsen som detta minne får för textjaget?**

- A Det hjälper honom se att han har kvar behov som han hade som barn.
- B Det påminner honom om personer som han har glömt.
- C Det påminner honom om dystra och ensamma stunder i livet.
- D Det visar honom hur ljus tillvaron ändå är.

21. Mot alla odds lyckades Kristian Lundberg bli en \_\_\_\_\_ författare. Men en skatteskuld tvingade honom åter till uppväxtens utsatta tillvaro.
- A antagen
  - B erkänd
  - C utsedd
  - D infriad
22. Begreppet *filtrering* kan ses som en motsats till \_\_\_\_\_. Begreppet används för att beskriva en förslumningsprocess i ett bostadsområde, där inflyttande individer har en svagare \_\_\_\_\_ ställning än utflyttande.
- A exkludering – politisk
  - B restaurering – juridisk
  - C kanalisering – akademisk
  - D gentrifiering – socioekonomisk
23. På dejtingsajtens finns också kravet på \_\_\_\_\_. Är mina känslor verkligen de jag tror att de är? Att söka efter \_\_\_\_\_ i känslor är som att försöka bli klar över sina konturer i en skrattspegel. Inte nog med att våra personligheter ska vara fasta och \_\_\_\_\_, känslorna mellan oss ska också vara det.
- A ömsesidighet – innehållet – robusta
  - B autenticitet – äktheten – beständiga
  - C ärlighet – meningen – färdiga
  - D kontinuitet – sanningen – beslutsamma
24. Möjligheterna att bevilja \_\_\_\_\_ för användning av annars förbjudna växtskyddsämnen har i flera sammanhang utsatts för skarp kritik.
- A karens
  - B acceptans
  - C dispens
  - D resonans

25. Under samboförhållandet äger varje sambo sin egendom och \_\_\_\_\_ sina egna skulder. En sambo får dock inte utan den andra sambons samtycke \_\_\_\_\_ eller pantsätta den gemensamma bostaden och bohaget om dessa är införskaffade för gemensamt bruk.
- A svarar för – överlåta
  - B bidrar till – förvärva
  - C går i god för – överskrida
  - D tar hand om – förpassa
26. Hans studie omfattar 800 lärare och visar att lärare som investerar mycket av sin fritid i elever och kollegor är sårbara. Det handlar om lärare med ett starkt socialt \_\_\_\_\_ som tar hand om kollegor, ger socialt stöd till elever och har föräldrakontakter utanför arbetstid.
- A patos
  - B stigma
  - C manér
  - D syfte
27. Så sent som på 1700-talet \_\_\_\_\_ även de lärdaste av de lärda i total \_\_\_\_\_ om vart fåglarna tog vägen på hösten när kylan kom. Kanske övervintrade de på sjöbotten? Eller förvandlades de till andra arter?
- A irrade – tvekan
  - B svävade – ovisshet
  - C trevade – undran
  - D vilade – okunskap
28. Nya psykiatriska diagnoser är alltid svåra att \_\_\_\_\_ mot det normala och mot andra psykiatriska tillstånd. Samtidigt tycker jag att utmattningssyndrom är lättare. Eftersom de \_\_\_\_\_ funktionerna är så tydligt påverkade finns en \_\_\_\_\_ i patientgruppen på ett annat sätt än bland till exempel deprimerade.
- A avgränsa – kognitiva – enhetlighet
  - B bedöma – kompetenta – mottaglighet
  - C urskilja – kommunikativa – utsatthet
  - D utreda – kongruenta – samstämmighet

29. Utöver bad och avkoppling fanns det vid Årsta havsbad också möjligheter till trädgårdsodling, bärplockning och fiske till \_\_\_\_\_, vilket hade relativt stor betydelse för folkets försörjning under mellankrigstiden.
- A livsmedel
  - B självhjälp
  - C husbehov
  - D bruksvärde
30. I slutet av 1800-talet inträdde litteraturen i ett permanent kristillstånd som den kanske aldrig har hittat ut ur. Hotet från den borgerliga ideologin (vinstintresset, \_\_\_\_\_, det instrumentella tänkandet: kort sagt det som brukar betraktas som den fria konstens själva \_\_\_\_\_) tvingade "anden att söka sig till sfärer där den inte behöver förnedra sig", enligt filosofen Theodor Adorno.
- A sensmoralen – essens
  - B lyckomoralen – plattform
  - C arbetsmoralen – motto
  - D nyttomoralen – antites

## Paper

In popular legend, paper was invented in 105 C.E. by Cai Lun, a eunuch in the Chinese court, and over the next 2,000 years it spread ideas and changed the world, thanks largely to Gutenberg's invention of the printing press. However, according to the American writer Mark Kurlansky, that is all wrong – and not just because paper predates Cai Lun. The notion that inventions create social change is what he calls a “technological fallacy.” In his view, the world changes first and tools stick if they meet its new needs. The same goes for the digital tools of a potentially paperless age.

### Question

#### 31. What is Kurlansky's basic point?

- A Successful innovations reflect societal developments.
- B The importance of Gutenberg's invention has been overstated.
- C Inventions like computers drive long-term global change.
- D Paper is an older invention than often claimed by the Chinese.

## Ageing Athletes

A special aspect of sporting maturity is that it happens so early in life. An athlete's career is played out in fast-forward, when they are still young. Professional and emotional maturity are wildly out of sync. Many sportsmen and sportswomen feel that their sporting careers were practically over before they felt at their most confident outside their special fields. By the time they've grown up, their careers are gone. The period of critical decision-making and the exercise of power arrive frighteningly early. Only when they retire do they become young again as they rejoin civilian time.

### Question

#### 32. What is the main focus in this text?

- A The attitude of society towards retired athletes.
- B The mismatch between athletic and personal development.
- C The difficulty of sportspeople to find alternative careers.
- D The cult of youthfulness in the world of sports.

## Reading Abbey

There was much excitement recently about the news that – hot on the heels of the finding of Richard III's body in Leicester a few years ago – an investigation has begun to explore the site of Reading Abbey, which may involve locating the remains of Henry I.

Work to find out more about this important monastic site is very welcome. But it is rather a shame (though unsurprising) that media attention focused chiefly on the possibility of finding the king's body, rather than on what we might learn from these investigations about the larger story of Reading Abbey. Searching for royal relics seems to be in vogue; there are also explorations going on in Winchester to find the remains of Alfred the Great and to study the bones of Cnut, Harthacnut and other 11th-century kings and queens who have for centuries been unceremoniously jumbled up in mortuary caskets in the cathedral. Fortunately, Henry I does not arouse such strong passions as Richard III. Even if he is found, there is unlikely to be a repeat of the controversies that surrounded Richard's reburial last year.

Henry is certainly an important part of Reading's history: he was the founder of the abbey, where he was buried – while it was still incomplete – after his death in 1135. But the monastic history of the town precedes him by more than a century: a religious house for women was supposedly founded in Reading in the tenth century by Queen Ælfthryth, mother of Æthelred the Unready, in memory of her young murdered stepson, Edward the Martyr. Furthermore, the history of Reading Abbey, of course, continued for 400 years after Henry's time. It was at Reading that the first polyphonic song surviving in English, 'Summer is icumen in', was written down in the 13th century – one particular highlight in a long and distinguished institutional history, which concluded violently when the last Abbot of Reading was hanged, drawn and quartered at his own abbey gate in 1539.

The above-ground ruins of Reading Abbey are currently closed to the public, but the abbey precincts are now occupied by a park and a collection of modern office buildings. When I first explored this part of Reading on a sunny autumn weekend, I was struck by how ghostly and lifeless those tall buildings were, in their glittering glass

emptiness, towering over the fragments of stone remaining from the abbey. They were more eerie than any medieval ruin could be and just as expressive (a medieval historian might think) of the transitory nature of earthly wealth and power. Reading's newest skyscraper was built in 2009, at the southern edge of the abbey precincts; will it last centuries, decades, or just a few years?

The historian Henry of Huntingdon, writing in the year of Henry I's death, provides a memorable take on these questions in the epilogue to his *Historia Anglorum*. From his perspective in 1135, he looks back to the year 135, and forward to 2135, to situate himself and the powerful people of his time within a considerably longer perspective.

'This is the year which holds the writer: the thirty-fifth year of the reign of the glorious and invincible Henry, king of the English', he begins. But then he surveys the great men of 135, the emperors, kings, bishops and archdeacons like Henry himself. What survived of them, he asks, after a thousand years? 'If any of them strove to win fame,' he says, 'and no record of him now survives, any more than of his horse or his ass, why did the wretch torment his spirit in vain?'

Then he looks forward and speaks to those living in the third millennium, in 2135. 'Consider us, who at this moment seem to be renowned, because we, miserable creatures, think highly of ourselves ... Tell me, what gain has it been to us to have been great or famous? We had no fame at all, except in God.'

Henry's meditation on mortality strikes a timely note as we inhabitants of the third millennium search for the earthly remains of his 'glorious and invincible' king. He might have pointed out that the bodies of the poor and forgotten buried in England's country churchyards have lain more peacefully, undisturbed for generations, than Henry I in his splendid abbey church. Finding kings under car parks has become something of a popular joke – but a medieval historian might instead have taken it as a poignant reminder of how easily, over the centuries, sacred places become waste.

ELEANOR PARKER, HISTORY TODAY

## Questions

**33. What is the main point in the first two paragraphs about recent explorations?**

- A The media are even more excited about finding the body of Henry I than that of Richard III.
- B There has rarely been greater media interest in historical excavations than today.
- C The media interest in the remains of Richard III died out relatively quickly.
- D There has been a tendency in the media to concentrate too much on historical individuals.

**34. What is stated about the history of Reading?**

- A Reading had religious ties before the foundation of the abbey.
- B Reading's origin coincided with the rule of Henry I.
- C Reading's religious connection was strong but curiously short-lived.
- D Reading Abbey took almost 500 years to complete.

**35. What is said in relation to Reading Abbey?**

- A A long line of kings have been buried there.
- B It functioned more as a cultural than as a religious centre.
- C After several hundred years its history came to an abrupt end.
- D Attempts to find the remains of Henry I are highly controversial.

**36. What is the author's reflection at the sight of the Abbey grounds?**

It provides ...

- A a daunting example of the ruthlessness of medieval society.
- B an uncanny reminder of the impermanence of human accomplishments.
- C an encouraging sign of the possibilities of human collaboration.
- D a striking parallel to the achievements of modern British society.

**37. How can Henry of Huntingdon's epilogue best be characterized?**

- A As an unusually accurate historical account.
- B As an early example of fantasy literature.
- C As a remarkable philosophical reflection.
- D As an argument for respecting royal authority.

## Crop Protection

Avian interlopers cost the United States roughly \$1.9 billion each year in crop losses and damage control. Now researchers have landed on a potential solution that uses speakers to send out a directional buzzing noise – a sonic shield – to keep feathered pests away from farm fields as well as tall buildings. Since birds vocalize to alert each other to predators and food sources, biologists hypothesized that interrupting the conversation would increase birds' vigilance, leaving less time for loitering and dining. Indeed, in tests, food patches subjected to eight hours of the so-called sonic net saw a 46 percent drop in bird presence compared with control groups. It proved to be a more lasting and safer deterrent than other tactics, such as high-tech pyrotechnics and poisons.

### Question

**38. What is said here about crop protection?**

- A Sending out recordings of birds' own warning signals has proved to be highly effective.
- B Using sound-based methods is about half as effective as using harmful pesticides.
- C An effective method of protection is to disturb birds' focus on communication.
- D The use of bird calls has been shown to be effective for protection against insects.

## Mozambique

Fertile land, a skyrocketing demand for soybeans and rice, and a government willing to cut big land deals, have put the former Portuguese colony of Mozambique at the center of the land rush sweeping the African continent. In 2013, the nation was the third poorest on the planet, with almost half its children under five stunted by malnutrition. Recent discoveries of world-class coal and gas deposits in the north, as well as other mining and forestry concessions, are slowly changing its fortunes. Massive infrastructure projects are springing up, many financed largely by loans from nations eager to curry favor with political leaders and get in on the action.

### Question

**39. What is claimed here about Mozambique?**

- A There is an urgent need for extensive land reform.
- B It has long been exploited by international companies.
- C Several circumstances indicate a promising future.
- D Its population is unlikely to benefit from foreign investments.

## Silver Coins

A silver twopenny coin, dated 1652, was found by a detectorist in the South Hams of Devon. It was not issued in 1652, however, nor minted in England. It was originally from the Massachusetts Bay Colony, an English settlement on the east coast of North America. It probably dates from the 1660s or 70s, when the colony understood it had no rights to mint coinage and backdated its issues. It is the sixth such coin to be recorded by the portable Antiquities Scheme, and the first from the south-west of England, all presumed to have been brought home by sailors and merchants.

## Question

- 40. What can be concluded here in relation to the 17<sup>th</sup> century silver coins?**
- A English merchants were directly involved in illegal activities.
  - B Settlers in North America found ingenious ways to bypass English laws.
  - C The coins were most likely produced in a remote part of southern England.
  - D The twopenny coins are apparently older than their markings suggest.

**BLANKSIDA. INGÅR EJ I PROVET.**